

Teroristické útoky na energetický sektor a energetika jako nástroj teroristických organizací v oblasti MENA, dopady pro EU a ČR

Lukáš Tichý a
Nikita Odintsov

Projekt TAČR - BETA

ÚSTAV
MEZINÁRODNÍCH VZTAHŮ
PRAHA

INSTITUTE
OF INTERNATIONAL RELATIONS
PRAGUE

Osnova

- 1) Úvod
- 2) Teoretický rámec
- 3) Teroristické organizace a útoky na energetický sektor
- 4) Energetika jako nástroj vyhrožování a vydírání teroristických organizací
- 5) Dopady teroristické činnosti zaměřené proti energetickému sektoru v oblasti MENA na energetickou bezpečnost EU a ČR

Oblast MENA, kde se nachází kolem 60 % světových zásob ropy a 40 % světových zásob plynu, představuje klíčový region v zajištění globální energetické bezpečnosti v době, kdy ropa v současnosti reprezentuje asi 37 % a plyn kolem 26 % světové spotřeby.

Jakékoli narušení či zastavení dodávek ropy a plynu ve formě LNG z této oblasti pak může mít negativní dopad na světovou energetickou bezpečnost a ekonomiku.

To si velmi dobře uvědomují různé militantní a teroristické organizace či hnutí působící v oblasti MENA, které v rámci své strategie: (1) vyhrožují útoky, (2) využívají energetiku jako nástroj politického vydírání a nátlaku či (3) dokonce realizují teroristické útoky na energetický sektor a doprovodnou kriminální činnost.

- ▶ 1) Koncept teroristického útoku na energetický sektor
 - ▷ není striktně vymezen pouze na ozbrojené útoky proti energetickým zařízením, přepravní infrastruktuře, ropným a plynovým polím apod.
 - ▷ koncept zahrnuje i nezákonné činnosti prováděny proti těmto zařízením (např. krádež ropy, vyhrožování teroristickým útokem, politické vydírání nebo financování a podpora skupin, které výše zmíněné útoky provádějí)

- ▶ 2) Racionalismus v rozhodování teroristických skupin
 - ▶ Podle Bruce Hoffmana jsou teroristé „znepokojivě normální a racionální“ a provádí pečlivé výpočty a na jejich základě volí teroristický čin/útok jako zcela racionální rozhodnutí.

► 3) Islám a energetika

- Sunnitský islám (např. Taqiuddin an-Nabhani, Jusúf Abdalláh al-Karadáví a Ibrahim Abdul-Matin)
- Šíitský islám (např. Muhammad Baqir as-Sadr, Ajatolláh Rúholláh Chomejní a Mohammad Hussein Fadlallah)
- navzdory základním rozdílům sdílejí sunnitští a šíitští náboženští vůdci podobné chápání energie, přičemž vnímají energetické zdroje jako vlastnictví ummy, která dosud neposloužila svým plným smyslem.

3) Teroristické organizace a útoky na energetický sektor: al-Káida

Teroristická a militantní organizace či hnutí	Kritéria			
	Charakteristika organizace	Postoj organizace k energetice a zájmy energetické strategie	Vliv racionalismu a islámu na rozhodování a jednání organizace/ cíle a motivy	Metody energetické strategie
Al-Káida	- Globální, salafisticko-džihádistická, islamistická, teroristická, militantní a náboženská, teroristická organizace.	- Energetika představuje důležitou součást globální strategie, která prošla řadou zásadních změn. - Hlavním zájmem energetické strategie je nechat „zbankrotovat“ ekonomiku USA; vyhnat západní společnosti z energetického průmyslu muslimských zemí; a ovládnout energetický sektor daného státu pro vlastní potřeby	- Na jednu stranu dochází k jednání a rozhodování založeném na islámu v souladu s racionalismem, kdy instrumentální cíle útoků jsou racionální a instrumentální motivy jsou ve jménu islámu. - Na druhou stranu je patrné racionální rozhodování a jednání v rozporu s islámem, kdy základní cíle útoků jsou vedeny ve jménu islámu a základní motivy jsou racionální.	Užití nebo hrozba násilí

3) Teroristické organizace a útoky na energetický sektor: al-Káida

Teroristická a militantní organizace či hnutí	Kritéria		
	Formy/podoby teroristických útoků na energetický sektor a jejich cíle	Motivace teroristických útoků na energetický sektor	Země MENA, kde došlo k teroristické činnosti či útoku na energetický sektor
Al-Káida	<ul style="list-style-type: none">1) Teroristické útoky s cílem poškodit energetický sektor;2) Teroristické útoky s cílem poškodit světový obchod s ropou a LNG;3) Teroristické útoky a braní rukojmí s cílem destabilizovat či potrestat nepřítele;4) Teroristické útoky s cílem ovládnout energetický sektor;	<ul style="list-style-type: none">1) přerušit energetické dodávky do západních zemí a Izraele a zvýšit cenu ropy;2) narušit dodávky ropy a LNG na Západ;3) poškodit důvěryhodnost konkrétního státu, vyhnat západní energetické firmy z muslimského světa a posílit svůj vliv v postižené zemi;4) využít energetický potenciál pro financování organizace a její činnosti;	<ul style="list-style-type: none">1) Saúdská Arábie a Egypt;2) možným terčem útoku jsou tzv. škrtící body, Hormuzský, Malacký průliv, Suezský průplav a ropovod SUMED, průliv Bab al-Mandab;3) Irák, Jemen, Alžírsko, Libye, případně Jordánsko, ale možná i Afghánistán;4) Sýrie a Jemen;

3) Teroristické organizace a útoky na energetický sektor: Islámský stát

Teroristická a militantní organizace či hnutí	Kritéria			
	Charakteristika organizace	Postoj organizace k energetice a zájmy energetické strategie	Vliv racionálismu a islámu na rozhodování a jednání organizace/ cíle a motivy	Metody energetické strategie
Islámský stát	- Globální, radikální, salafisticko-džihádistická, islamistická, teroristická, ale i militantní, politická a náboženská organizace původem z Iráku.	- Energetika představuje důležitou součást globální strategie. - Hlavním zájmem je využívání stávajících ropných a plynových polí a jejich další rozšiřování; zvyšování produkce a financování organizace z prodeje ropy a plynu; a pomocí zabírání ropných a plynových polí a útoků na přepravní infrastrukturu potrestat a poškodit Západ a nepřátele.	- Na jednu stranu dochází k rozhodování a jednání ve jménu islámu z racionálních důvodů, přičemž instrumentální cíle útoků jsou racionální a instrumentální motivy jsou v souladu s islámem. - Na druhou stranu je jednání a rozhodování racionální, ale dochází ke zneužívání islámu, přičemž základní cíle útoků jsou ovlivněny islámem a základní motivy jsou v souladu s racionálismem.	Užití nebo hrozba násilí

3) Teroristické organizace a útoky na energetický sektor: Islámský stát

Teroristická a militantní organizace či hnutí	Formy/podoby teroristických útoků na energetický sektor a jejich cíle	Motivace teroristických útoků na energetický sektor	Země MENA, kde došlo k teroristické činnosti či útoku na energetický sektor
Islámský stát	<ol style="list-style-type: none">1) Teroristické útoky s cílem ovládnout energetický sektor;2) Teroristické útoky s cílem poškodit energetický sektor;3) Teroristické útoky s cílem destabilizovat důvěryhodnost nepřítele;	<ol style="list-style-type: none">1) efektivní využívání těžby, produkce a prodeje ropy a zemního plynu k financování činnosti teroristické organizace;2) přerušit produkci a export ropy na Západ a zvýšit cenu ropy;3) zdiskreditovat vládu a rozvrátit stát, který půjde lépe ovládnout;	Irák, Sýrie, Egypt a Libye, ale možná i Afghánistán a Pákistán, či vyhrožuje teroristickými útoky na energetický sektor v Jemenu a Saúdské Arábii;

3) Teroristické organizace a útoky na energetický sektor: PKK

Teroristická a militantní organizace či hnutí	Kritéria			
	Charakteristika organizace	Postoj organizace k energetice a zájmy energetické strategie	Vliv racionalismu a ideologie na rozhodování a jednání organizace/ cíle a motivy	Metody energetické strategie
PKK	- Hierarchická vojenská organizace gerilového typu; ideologie kurdského nacionalismu a marxismu-leninismu s pozdější liberalizací	- Útoky na energetickou vnímá jako vojenskou nezbytnost v boji proti silnějšímu nepříteli	- PKK se snaží dosáhnout geopolitických cílů v regionu, které legitimizuje apelem ke kurdskému nacionalismu	- Užití nebo hrozba násilí v podobě bombových útoků proti ropovodům a plynovodům

3) Teroristické organizace a útoky na energetický sektor: PKK

Teroristická a militantní organizace či hnutí	Formy/podoby teroristických útoků na energetický sektor a jejich cíle	Motivace teroristických útoků na energetický sektor	Země MENA, kde došlo k teroristické činnosti či útoku na energetický sektor
PKK	<ul style="list-style-type: none">- Většina útoků představují bombové útoky proti ropovodům a plynovodům.	<ul style="list-style-type: none">- Zpochybnit image Turecka coby regionálního tranzitního státu a podkopat pozice vlády v Iráckém Kurdistánu;- Způsobit finanční škody Turecku coby vojenskému nepříteli;	Turecko

4) Energetika jako nástroj vyhrožování a vydírání teroristických organizací: Hizballáh

Teroristická a militantní organizace či hnutí	Kritéria			
	Charakteristika organizace	Postoj organizace k energetice a zájmy energetické strategie	Vliv racionalismu a ideologie na rozhodování a jednání organizace/ cíle a motivy	Metody energetické strategie
Hizballáh	- Libanonské islamistické (politicky šíitské) sociální hnutí, které disponuje vlastními ozbrojenými složkami a využívá i teroristické metody boje.	<ul style="list-style-type: none"> - Energetika jako významná regionální otázka představuje důležitou součást strategie, která nabízí příčinu konfrontace s Izraelem. - Hlavním zájmem energetické strategie je zajistit energetickou bezpečnost Libanonu; zahájit vlastní těžbu ropy a plynu na úkor Izraele, který má být poražen; potrestat USA a jejich západní spojence. 	<ul style="list-style-type: none"> - Na jednu stranu je jednání a rozhodování racionální, ale dochází ke zneužívání šíitského islámu, přičemž základní cíle útoků se realizují ve jménu islámu a základní motivy jsou v souladu s racionalismem. - Na druhou stranu dochází k rozhodování a jednání ve jménu islámu z racionálních důvodů, přičemž instrumentální cíle útoků jsou racionální a instrumentální motivy jsou v souladu s šíitským islámem. 	Užití nebo hrozba násilí

4) Energetika jako nástroj vyhrožování a vydírání teroristických organizací: Hizballáh

Teroristická a militantní organizace či hnutí	Formy/podoby teroristických útoků na energetický sektor a jejich cíle	Kritéria Motivace teroristických útoků na energetický sektor	Země MENA, kde došlo k teroristické činnosti či útoku na energetický sektor
Hizballáh	<p>1) Vyhrožování teroristickým útokem s cílem bránit libanonské energetické bohatství před Izraelem a zajistit energetickou bezpečnost Libanonu;</p> <p>2) Vyhrožování teroristickým útokem s cílem poškodit svého nepřítele a odradit Izrael od produkce plynu a ropy ve sporných oblastech východního Středomoří;</p> <p>3) Vyhrožování či vyzývání k užití ropy jako politické zbraně s cílem potrestat Západ.</p>	<p>1) posílení stabilních dodávek a přístupu k energii, ale také požadavek na rozvoj vlastní produkce ropy a zemního plynu;</p> <p>2) konfrontace a obvinění Izraele z agresivní energetické politiky vůči Libanonu, na kterou hnutí nebude váhat odpovědět vojenským útokem;</p> <p>3) změnit chování západních zemí vůči na ropu bohaté oblasti Blízkého východu a přimět Západ k ukončení podpory Izraele.</p>	<p>1)-2) opakované vyhrožování útokem proti ropným a plynovým polím, těžební technice a energetické infrastruktuře Izraele, například proti skladovací nádrži plynu amoniak v přístavu Haifa;</p> <p>3) opakované vyhrožování resp. vyzývání muslimských zemí k zastavení produkce a exportu ropy do západních zemí.</p>

4) Energetika jako nástroj vyhrožování a vydírání teroristických organizací: Hamás

Teroristická a militantní organizace či hnutí	Kritéria			
	Charakteristika organizace	Postoj organizace k energetice a zájmy energetické strategie	Vliv racionalismu a ideologie na rozhodování a jednání organizace/ cíle a motivy	Metody energetické strategie
Hamás	- Politické a teroristické hnutí s lokálními cíly vycházející z islamské ideologie	- Snaha minimalizovat závislost Palestinců na dodávkách energie z Izraele	- Jedná se o racionální politiku, která je ale zabarvena do anti-izraelské a islamské ideologie	- Užití nebo hrozba politického vydírání - Provádění (neúspěšné) nezávislé energetické politiky

4) Energetika jako nástroj vyhrožování a vydírání teroristických organizací: Hamás

Teroristická a militantní organizace či hnutí	Kritéria		
	Formy/podoby teroristických útoků na energetický sektor a jejich cíle	Motivace teroristických útoků na energetický sektor	Země MENA, kde došlo k teroristické činnosti či útoku na energetický sektor
Hamás	Nejsou, případně nechtěné jako jsou raketové útoky, které mohou zasáhnout vedení	<ul style="list-style-type: none">- Závislost Pásma Gázy na dodávkách energetických zdrojů snižuje motivaci útočit na energetický sektor Izraele.- V případě, že dojde k těžbě zemního plynu ve vodách Pásma Gázy, může se Hamás pokusit o ozbrojený útok.	Izrael

4) Energetika jako nástroj vyhrožování a vydírání teroristických organizací: Muslimské bratrstvo

Teroristická a militantní organizace či hnutí	Kritéria			
	Charakteristika organizace	Postoj organizace k energetice a zájmy energetické strategie	Vliv racionalismu a ideologie na rozhodování a jednání organizace/ cíle a motivy	Metody energetické strategie
Muslimské bratrstvo	- Panislámské politické hnutí	- Snaha zajistit dostupné energetické zdroje a omezit dodávky surovin Izraeli (alespoň na úrovni rétoriky) a přezkoumat z jejich pohledu nečestné kontrakty na dodávky	<ul style="list-style-type: none"> - Kombinace islámského přístupu k harmonii člověka s přírodou a klasického populismu. - Krajině ideologicky zaujatý protiizraelský postoj k dodávám surovin do této země, založený na tom.. 	<ul style="list-style-type: none"> - Politické metody s elementy vydírání na úrovni rétoriky vůči Izraeli v rámci celkového populismu - Podpora finančního džihádu, který by měl financovat boj proti Izraeli

4) Energetika jako nástroj vyhrožování a vydírání teroristických organizací: Hizb ut-Tahrir

Teroristická a militantní organizace či hnutí	Kritéria			
	Charakteristika organizace	Postoj organizace k energetice a zájmy energetické strategie	Vliv racionalismu a ideologie na rozhodování a jednání organizace/ cíle a motivy	Metody energetické strategie
Hizb ut-Tahrir	Pan-islámské politické hnutí	- Přezkum dosavadního režimu obchodu s ropou; veřejné vlastnictví přírodních zdrojů	- Islámský přístup k ekonomice, který poskytuje alternativu liberálnímu kapitalismu a socialismu. - Založen na racionálních principech, byť o jejich efektivitě jistě lze pochybovat	- Politické metody a populismus

5) Dopady teroristické činnosti zaměřené proti energetickému sektoru v oblasti MENA na energetickou bezpečnost EU a ČR

Činnost teroristických organizací či hnutí spojená s vyhrožováním útoku na sektor energetiky, nebo politickým vydíráním energetikou, ale především se samotnými teroristickými útoky proti energetickému sektoru a přepravní infrastruktúre v oblasti MENA pak může mít buď:

- (1) přímé dopady na unijní energetickou bezpečnost v podobě možného útoku na energetický sektor a infrastrukturu Evropské unie/České republiky či energická aktiva evropských firem v regionu blízkého východu a severní Afriky, či
- (2) nepřímé dopady v podobě útoku na energetický sektor v zemi MENA, která je dodavatelem ropy či zemního plynu do států EU včetně ČR.

5) Přímé dopady: hrozba možného útoku v Evropě organizací z oblasti MENA

- a) V případě menšího teroristického útoku na území EU cíleného na jeden objekt energetické infrastruktury v sektoru ropy, zemního plynu či elektřiny by dopady na energetickou bezpečnost EU či ČR byly spíše minimální.
- b) V případě rozsáhlé, koordinované operace, jež by počítala s velkým počtem útoků na energetickou infrastrukturu na řadě míst EU či ČR, by byl dopad na energetickou bezpečnost EU či ČR daleko větší.

5) Přímé dopady: reálné útoky na evropské firmy a jejich zájmy v oblasti MENA

- a) V případě útoku na energetická aktiva evropských firem či doprovodné kriminální činnosti v oblasti Blízkého východu a severní Afriky by dopady na energetickou bezpečnost Evropské unie a České republiky byly minimální.
- b) Země Evropské unie a ČR se mohou například stát terčem vydírání ve formě požadavku na zaplacení výkupného za unesené evropské/české občany působící v energetickém průmyslu zemí oblasti MENA.

5) Nepřímé dopady: útoky na energetický sektor v MENA

EU konzumuje

- 12,7 mb/d ropy; 90 % import: 21 % z BV
- 400 mld.m³ ročně z. plynu; 70 % import: 20 % z Alžírska (hl. do Španělska a Portugalska)

Přes 30 % importu ropy a plynu z Ruska

Pravděpodobnost realizace hrozby vychází z

1. atraktivity en. infrastruktury pro ter. skupiny,
2. závažnosti způsobené škody,
3. obtížnosti provedení útoku.

Pravděpodobnější jsou útoky na civilní cíle – snazší a větší psychologický efekt

Hlavní dopady en. ter. na producenty

Útoky na potrubní infrastrukturu

- Hlavně problém pro exportní a tranzitní země
- Snížení významu Jižního plynového koridoru

Útoky na tankery

- Super-velké tankery: 3 mb (5 % denního světového obchodu)
- Poměrně odolné proti útokům (viz „tankerová válka“ - pouze 23 % zasažených tankerů bylo zničeno a ceny ropy klesaly)
- Ekonomický efekt je minimální a krátkodobý

Kyberterorismus

- Kombinace kyber- a fyzického útoku - načasování
- Nestátní aktéři mají omezené kapacity

Petrochemické instalace (KSA: Janbu v 2004, Abqaiq v 2006)

- Těžko proveditelné
- Rezervní kapacity

Děkujeme za pozornost.

Lukáš Tichý a Nikita Odintsov

tichy@iir.cz; odintsov@iir.cz

www.iir.cz
facebook.com/IIR.Prague
twitter.com/IIR_Prague
youtube.com/UstavMV
storify.com/IIR.Prague

ÚSTAV
MEZINÁRODNÍCH VZTAHŮ
PRAHA

INSTITUTE
OF INTERNATIONAL RELATIONS
PRAGUE